

Constructive Process of Affirmative Negation and Its Practical Appearances in Persian and Kurdish languages

Farhad Mohammadi ¹

1. Department of Kurdish Language and Literature, Faculty of Language and Literature, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran. Corresponding Author Email: f.mohammadi@uok.ac.ir

Article Info	Abstract
Article type: Research Article	<p>There is a generative constructional process in both Persian and Kurdish languages, through which some syntactic constructions can be transformed from a simple expression to an emphatic expression without changing the original meaning. This process, which is the proof of a subject through the negation of other states, can be called "affirmative negation". "Sentence to express the concept of obligation", "sentence to express inclusion" and "positive news sentence in the present tense" are among the cases that are transformed from their fundamental and unmarked structure into a marked structure with specific verbal motivations. In this research, within the framework of the markedness approach, the marked form of the mentioned sentences in Persian and Kurdish languages is described and analyzed from the structural and functional aspects in order to determine their difference from the basic and unmarked form in terms of semantic function. The aim is to explain and prove the nature of the construction process of affirmative negation in Persian and Kurdish languages as a structural pattern and to show the performance of this process in construction from unmarked to markedness. The result of the research shows that marking in syntactic constructions does not occur only with the movement of sentence elements, but sometimes it is done through this process, which is one of the processes of emphasis.</p>
Article history:	
Received: 10, February, 2023	
In Revised Form: 21, February, 2023	
Accepted: 11, March, 2023	
Published online: 20, March, 2023	

Keywords: Affirmative negation, Obligation to express necessity, Positive news sentence, Emphasis, markedness

Cite this The Author(s): Mohammadi, F, 2022-2023: Constructive Process of Affirmative Negation and Its Practical Appearances in Persian and Kurdish Languages: Journal of Language Researches, No. 2, Vol.13, Serial No. 25, Autumn & Winter- (133-160). DOI: 10.22059/JOLR.2023.355201.666830.

Publisher: University of Tehran Press

1. Introduction

Negation is used in its main function when it appears only once in a sentence, that is, to negate. But if one negation is used to negate another, that is, there are two negations at the level of the sentence, the meaning of the word will not be negative; rather the negation of another negation indicates the positive

meaning of the case. This issue as a structural pattern in addition to areas such as mathematics and logic also manifests itself at the level of language and syntactic constructions. And it is used to induce secondary meanings such as emphasizing and expressing the certainty of an issue. Based on this, the items that are produced by this construction process are considered a modified and emphatic form of their simple expression; In other words, some sentences (= concepts) are changed from their original and fundamental structure to another construction without any change in the whole and the essence of the meaning. This process, which can be called the paradox of "affirmative negation", is widely used in Persian and Middle Kurdish (=Sorani). "Sentence expressing obligation", "concept of inclusion" and "positive news sentence in the present tense" are among the most obvious examples in these two languages in which the mentioned construction process can be manifested. The unmarked state of these sentences in the two mentioned languages has a specific general pattern, which is marked through the affirmative negation process.

2. Theoretical Framework

In order to prove the existence of the mentioned construction process and to explain and analyze its data, the concepts of marked and unmarked have been used and the content has been explained in the framework of this approach. As a term used to describe linguistic elements and phenomena, unmarked is often based on characteristics such as more basic, more natural, and more complex (Sabzevari, 2018: 100). On the other hand, marked refers to elements that appear non-fundamental, unnatural and infrequent (= underused) compared to their counterparts. These distinguishing characteristics between marked and unmarked are formulated based on the same triple criteria that Croft stated; that is, "structural", "behavioral" and "frequency of use" criteria (Gholami, 2009: 211). These three criteria separate the types of marked, which are simply expressed as follows: 1- Formal marked: This means that the presence of a formal element indicates the marked of that linguistic unit, and the absence of that element also indicates the unmarked of the referred linguistic unit. 2- Distributional: the recognition of the marked face from the unmarked is determined based on the frequency of the unmarked distribution and its more use. Semantic: There is a general and specific semantic relationship between the unmarked and the marked, that is, the meaning of the unmarked word is general and the marked word has a more specific meaning than it (Sabzevari, 2018: 105-106).

3. Results & Discussion

The structure of the following sentences, which are widely used in Kurdish and Persian languages, is worthy of consideration:

næ-mi-tæwan-æm næ-ræw-æm (Persian)

=I can't go

nakəre maL-ækæ-m næ-froš-əm (Kurdish)

=I can't not sell my house

Considering the signs that exist in these sentences and can be cited as a reason in the argument, their construction cannot be considered as basic or unmarked construction. The most important argument is that it is not possible in the basic construction, on the one hand, both main parts of the word are negative, and on the other hand, their result implies a positive meaning. In addition to this reason, the interpretability to a fundamental construction is another reason to prove the markedness of the construction of these sentences.

3.1. Practical appearances of affirmative negation process

1 -Obligatory sentence

Obligatory clause, as one of the four common clauses in the language, includes multiple concepts, one of which is expressing the obligation to do something. This concept shows the state of necessity, compulsion and necessity. To express this concept, in Persian language, "bayæd" is used as a faceted auxiliary verb (Labafan Khosh and Darzi, 2014: 111) and in Kurdish, it is /dæbe/ or /ʔæše/, which is one of the obligating factors and a demonstrative sign, along with the main verb is used:

A:

bayæd be-ræw-æm (Persian)

=I must go

dæbe/ʔæşe bə-řo-m (Kurdish)

=I must go

In addition to this construction, which is the basic and main construction to express the concept of necessity, another syntactic construction is also used in Persian and Kurdish languages, which express the same concept with more emphasis, such as:

B:

næmišæwæd næ-ræw-æm (Persian)

=I can't go

nakre næ-řo-m (Kurdish)

=I can't go

These two syntactic constructions are used in parallel in these two languages and the two corresponding constructions are considered to have the same concept. Although their general contents indicate the same thing, they are not exactly the same in terms of action and function. The syntactic constructions of sentences (A) are basic and unmarked constructions, and sentences (B) are also considered marked constructions.

2 -Positive news sentence

The structural process of affirmative negation, which expresses a proposition with emphasis, is also used in positive news sentences. The noteworthy point is that the tense of the news sentence must be present; Because this process is used in news sentences only for work that is about to be done or to express a concept and state, and is not used for work that has finished, that is, in the past tense.

madær færzænd-æš ra dūst daræd (basic construction) (Persian)

=A mother loves her child

mərov-ækan pewist-yan bæ ʔašti-yæ (basic construction) (Kurdish)

=Humans need peace

momken nist madær færzænd-æš ra dust nædašte bašæd (marked construction) (Persian)

=It is not possible for a mother not to love her child

našet mərov-ækan pewist-yan bæ ʔašti næ-bet (marked construction) (Kurdish)

=It is not possible that people do not need peace

3 -Inclusive sentence

Another case in which, for emphasis, the application of the affirmative negation process has a frequent and prominent appearance is the expression of the concept of inclusiveness. The main structure of inclusion in Farsi has "hær" or "hæme" and in Kurdish /hæmū/ or /hær/ and conveys the meaning of including a subject to all members, as in the following sentences:

hæmæ-ye mæwjūdat be ʔab neyaz darænd (Persian)

=All living things need water

hæmū-y xəwendkar-an xəŁati-yan wərgərtūwæ (Kurdish)

=All students have received awards

The act of emphasizing these sentences is done with the same affirmative negation process, and the construction that is obtained in this way is considered to be a marked construction of the concept of inclusion.

mæwjūdi nist be ʔab neyaz nædašte bašæd (marked construction) (Persian)

=There is no existence that does not need water

xəwendkar-ek niyæ xəŁati-I wær-næ-gərtbet (marked construction) (Kurdish)

= There is no student who has not received an award

4. Conclusion

What was obtained from this research indicates that affirmative negation is one of the constructional processes of emphasis in Farsi and Kurdish languages, through which marked constructions are

produced. In the overall performance of this process, there is a common feature in both Persian and Kurdish languages, and the basic and main constructions in the sentence of obligation, the sentence expressing the concept of inclusion, and the positive news sentence in the present tense are emphasized through it; In other words, the emphasis method in these three sentences follows a common process. Marked constructions that are produced by this process, in addition to expressing the principle of meaning, which is also present in their unmarked forms, also contain emphasis on the subject in question. Due to the fact that in both Persian and Kurdish languages, the act of emphasizing the fundamental construction of many types of sentences is done with this process, it can be considered a universal process in these two languages.

فرایند ساختی منفی‌سازی اثبات‌گرایانه و نمودهای کاربردی آن در دو زبان فارسی و کردی

فرهاد محمدی^۱

f.mohammadi@uok.ac.ir

۱. گروه زبان و ادبیات کردی، دانشکده زبان و ادبیات، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران، رایانامه:

اطلاعات مقاله چکیده

فرایند ساختی زایایی در دو زبان فارسی و کردی وجود دارد که از طریق آن برخی از ساخت‌های نحوی می‌توانند از بیان ساده، بدون تغییر در اصل معنا، تبدیل به بیان مؤکد شوند. این فرایند را که اثبات یک موضوع از طریق نفی حالت‌های غیر آن است، می‌توان «منفی‌سازی اثبات‌گرایانه» نامید. «جمله بیان مفهوم الزام»، «جمله بیان شمول» و «جمله خبری مثبت در زمان حال» از جمله مواردی هستند که با این فرایند ساخت آفرین از ساخت بنیادین و بی‌نشان خود با انگیزه‌های کلامی خاصی تبدیل به ساختی نشان‌دار می‌شوند. در این پژوهش در چارچوب رویکرد نشان‌داری، صورت نشان‌دار جمله‌های مذکور در زبان‌های فارسی و کردی از جنبه ساختی و کاربردی توصیف و تحلیل می‌شود تا از نظر کارکرد معنایی، تفاوت آنها با صورت بنیادین و بی‌نشان خود مشخص شود. هدف این است که ماهیت فرایند ساخت آفرین منفی‌سازی اثبات‌گرایانه در زبان‌های فارسی و کردی به عنوان یک الگوی ساختاری تبیین و اثبات شود و عملکرد این فرایند در ساخت‌گردانی از حالت بی‌نشان به نشان‌داری نشان داده شود. نتیجه پژوهش نشان می‌دهد که نشان‌داری در ساخت‌های نحوی تنها با حرکت سازه‌های جمله پدید نمی‌آید، بلکه گاهی از طریق این فرایند که یکی از فرایندهای مؤکد سازی است، انجام می‌شود.

تاریخ دریافت:

۱۴۰۱/۱۱/۲۱

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۱/۱۲/۰۲

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۱/۱۲/۲۰

تاریخ انتشار:

۱۴۰۱/۱۲/۲۹

واژه‌های کلیدی: منفی‌سازی اثبات‌گرایانه، التزام بیان ضرورت، جمله خبری مثبت، تأکید، نشان‌داری

استناد: محمدی، فرهاد: فرایند ساختی منفی‌سازی اثبات‌گرایانه و نمودهای کاربردی آن در دو زبان فارسی و کردی: پژوهش‌های زبانی، سال ۱۳، شماره ۲، پاییز و زمستان ۱۴۰۱ - پیاپی ۲۵ - (۱۶۰-۱۳۳).
DOI: 10.22059/JOLR.2023.355201.666830

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

۱. مقدمه

دربارهٔ نفی و حوزه و عملکرد آن پژوهش‌های متعددی انجام گرفته و به امکانات صرفی و نحوی متنوعی در بازنمایی آن در زبان اشاره شده است (میرزائی، ۱۴۰۰: ۲۲۴). نفی در مواقعی در کارکرد اصلی خود، یعنی منفی‌کردن، به کار می‌رود که تنها یک‌بار در جمله ظاهر شود؛ اما اگر از یک نفی برای نفی دیگری استفاده شود، یعنی دو نفی در سطح جمله وجود داشته باشد، معنای کلام منفی نخواهد بود، بلکه نفی‌کردن یک نفی دیگر بر معنای مثبت قضیه دلالت می‌کند. این موضوع به عنوان یک الگوی ساختاری افزون بر حوزه‌هایی مانند ریاضی و منطق، در سطح زبان و ساخت‌های نحوی نیز نمود دارد و برای القای معانی جانبی همچون تأکید و بیان حتمیت و قطعیت یک مسئله به کار می‌رود. بر این اساس مواردی که با این فرایند ساختی تولید می‌شوند، شکل مؤکد و تغییر یافته‌ای از بیان سادهٔ خود به شمار می‌روند؛ به عبارت دیگر برخی از جمله‌ها (= مفاهیم) از طریق این فرایند ساختی از ساخت اصلی و بنیادین خود، بدون اینکه تغییری در کلیت و اصل معنا رخ دهد، به ساخت دیگری تغییر می‌یابند. مقایسهٔ جمله‌های زیر این فرایند ساختی را بهتر نشان می‌دهد:

(۱) الف: باید برای موفقیت تلاش کرد.

ب: نمی‌شود برای موفقیت تلاش نکرد.

(1) A: dæbe	læw	koʁæda	bæʂdari	bə-kæ-yn
باید	در آن	جلسه	شرکت	۳ش-کردن-التزامی
B: nabe	læw	koʁæda	bæʂdari	næ-kæ-yn
نمی‌شود	در آن	جلسه	شرکت	3ش-نفی-کردن-التزامی

بین این دو ساخت نحوی متفاوت که یک معنای تحلیلی را بیان می‌کنند، رابطهٔ متناظر حاکم است؛ در واقع چون هر کدام، متضمن دیگری است، نسبت هم‌معنایی بین آنها برقرار است (اسمیت و ویلسون، ۱۳۶۷: ۲۲۶). با توجه به اینکه برای توجیه پیوند ساختاری آنها نمی‌توان مدعی شد که از طریق فرایند حرکت سازه‌های یکی از آنها بوده که دیگری تولید شده است، احتمال وجود فرایند دیگری قوت می‌گیرد. جملات (ب) نشان می‌دهد که شکل‌گیری آنها از طریق فرایند ساختاری خاصی انجام شده است. این فرایند که می‌توان از آن با عنوان پارادوکسی «منفی‌سازی اثبات‌گرایانه» نام برد، در دو زبان فارسی و کردی میانی (= سورانی) کاربرد زیادی دارد. «جملهٔ بیان الزام»، «مفهوم شمول» و «جملهٔ خبری مثبت در زمان حال» از بارزترین نمونه‌هایی در دو این زبان هستند که فرایند ساختی مذکور در آنها امکان تظاهر دارد. حالت بی‌نشان این جمله‌ها

در دو زبان مذکور الگوی کَلّی مشخصی دارد که این الگو از طریق فرایند منفی‌سازی اثبات‌گرایانه نشان‌دار می‌شود؛ در واقع جمله‌های (الف) در بالا ساخت بنیادین و بی‌نشان هستند و جمله‌های (ب) ساخت نشان‌دار و غیربنیادین از همان مفهوم به شمار می‌روند.

پرسش اصلی و چندوجهی پژوهش حاضر این است که ماهیت ساختاری-کارکردی فرایند «منفی‌سازی اثبات‌گرایانه» چگونه است و کاربرد آن بیشتر در چه جمله‌ها و مفاهیمی ظاهر می‌شود؟ پیش‌فرض پژوهش این است که نشان‌داری تنها مربوط به ترتیب سازه‌ها و چگونگی آرایش اجزای جمله نیست؛ زیرا تغییر ساخت بنیادین و بی‌نشان برخی جمله‌ها به منظور مؤکدسازی که تولید ساخت‌های نشان‌دار در پی دارد، صرفاً از طریق حرکت سازه‌ها رخ نمی‌دهد، بلکه امکان فرایند دیگری غیر از آن نیز وجود دارد.

۱-۱. چارچوب مفهومی پژوهش

برای اثبات موجودیت فرایند ساختی موردنظر و تبیین و تحلیل داده‌های آن، از مفاهیم بی‌نشانی و نشان‌داری استفاده شده و تشریح مطالب در چارچوب این رویکرد انجام گرفته است. بی‌نشانی به عنوان اصطلاحی در توصیف عناصر و پدیده‌های زبانی، غالباً بر مشخصه‌هایی همچون بنیانی‌تری، طبیعی‌تری و پُربسامدتری مبتنی است (سبزواری، ۱۳۹۸: ۱۰۰). در مقابل، نشان‌داری به عناصری اطلاق می‌شود که در مقایسه با هم‌قرینه‌های خود غیربنیادین، غیرطبیعی و کم‌بسامد (= کم‌کاربرد) جلوه می‌کند. این مشخصه‌های تمایزدهنده بین بی‌نشانی و نشان‌داری بر مبنای همان معیارهای سه‌گانه‌ای تدوین شده است که کرافت^۱ بیان کرده بود، یعنی معیارهای «ساختاری»، «رفتاری» و «بسامد کاربرد» (غلامی، ۱۳۸۹: ۲۱۱). این سه معیار، انواع نشان‌داری را از هم تفکیک می‌کند که بیان ساده آنها بدین گونه است: ۱- نشان‌داری صوری: ^۲ بدین معنا که وجود عنصری صوری بر نشان‌داری آن واحد زبانی دلالت دارد و نبود آن عنصر نیز بیانگر بی‌نشانی و واحد زبانی موردنظر است، مانند وجود نشانه جمع در اسم نسبت به نبود آن. ۲- توزیعی: ^۳ بازشناخت صورت نشان‌دار از بی‌نشان بر مبنای فراوانی توزیع بی‌نشان و کاربرد بیشتر آن تعیین می‌شود. ۳- معنایی: ^۴ بین بی‌نشان و نشان‌دار نسبت

1. Croft.
2. formal markedness.
3. distributional markedness.
4. semantic markedness.

معنایی عام و خاص وجود دارد، یعنی معنای واژه بی‌نشان عام است و واژه نشاندار معنای خاص‌تری نسبت بدان دارد، مانند حلقه و انگشتر که حلقه معنای خاص‌تری دارد و مفهوم ازدواج را بازنمایی می‌کند (سیزواری، ۱۳۹۸: ۱۰۵-۱۰۶).

در حوزه‌های مختلف زبان‌شناسی از اصطلاحات بی‌نشانی و نشان‌داری برای مطالعه واحدهای زبانی استفاده شده است که از میان تمام حوزه‌های کاربردی، آنچه با موضوع این جستار ارتباط دارد، حوزه نحوی است، یعنی ساخت نحوی جمله. بی‌نشانی و نشان‌داری در این جنبه بر رابطه‌ای بین دو ساخت از یک معنا دلالت می‌کند که در آن، یکی از ساخت‌ها اصلی و پایه است و دیگری نیز ساخت غیراصلی و دگرگون‌شده محسوب می‌شود. ساخت پایه و اصلی، بی‌نشان و ساخت تغییریافته نیز نشان‌دار به شمار می‌رود. بر اساس این رویکرد، ساخت بنیادین یا بی‌نشان جمله‌ها با فرایندهای نحوی معینی تغییر می‌یابد و به حالت نشان‌داری تظاهر می‌یابند. این ساخت نشان‌دار که تغییر شکلی از ساخت بنیادین است، افزون بر بیان اصل معنا، مفهوم ضمنی و اثر کلام را نشان می‌دهد و برای همین معنای جانبی است که تولید شده است؛ زیرا ساخت‌های نشان‌دار نسبت به همتایان بی‌نشان خود دارای بار معنایی بیشتری هستند و جنبه‌های مورد توجه و تأکید تولیدکننده را نشان می‌دهند (گلفام و همکاران، ۱۳۸۹: ۸۶).

۲. فرایند ساخت آفرین منفی‌سازی اثبات‌گرایانه

لازم است وجود فرایند منفی‌سازی اثبات‌گرایانه در دو زبان فارسی و کردی با استدلال نحوی اثبات شود تا با توصیف ماهیت این فرایند بتوان کارکرد آن را تبیین کرد. جمله‌های زیر که مشابه آنها در زبان‌های کردی و فارسی فراوان به کار می‌روند، ساختار آنها قابل تأمل است:

(۲) نمی‌توانم نرم.

امکان ندارد پدر و مادر دلسوز فرزندان نباشند

(2) na-təwan-əm	waz-i	le	nə-hen-əm
اش‌م-منفی-توانستن- التزامی	کشیدن-ش (ضمیر مفعولی)	از	اش‌م-منفی-دست‌کشیدن- التزامی
na-šet	mamosta-kan	mavxəwaz	nə-bən
نمی‌شود/امکان ندارد	استادان	حق طلب	اش‌ج-منفی-بودن-التزامی

پرسش مهم درباره ماهیت ساختی این جمله‌ها این است که آیا ساخت آنها بنیادین و پایه است یا اینکه روساختی از یک ساخت بنیادین است؟ به عبارت دیگر، آیا می‌توان این نوع ساخت را ساختی بی‌نشان تلقی کرد یا اینکه ساختی نشان‌دار است؟ با توجه به

نشانه‌هایی که در این جمله‌ها وجود دارد و به عنوان دلیل در استدلال می‌توان بدان‌ها استناد کرد، نمی‌توان ساخت آنها را ساخت بنیادین یا بی‌نشان به شمار آورد. مهم‌ترین استدلال این است که امکان ندارد در ساخت بنیادین از یک سو هر دو بخش اصلی کلام منفی باشد و از سوی دیگر حاصل آنها بر معنای مثبت دلالت داشته باشد؛ زیرا در ساخت بنیادین اگر قطب معنایی مثبت مدنظر باشد، در جمله تکواژ نفی یا وند منفی‌ساز نمودی ندارد؛ اگر هم قطب معنایی منفی مدنظر باشد، تنها یک تکواژ منفی ضرورت ظاهر شدن را دارد که به صورت وندافزایی ظاهر می‌شود. به عبارتی در زبان‌های فارسی و کردی برای اینکه معنای جمله را منفی کنند، تنها یکی از دو فعل اصلی و کمکی منفی می‌شود (میرزائی، ۱۴۰۰: ۲۳۰)؛ اما اگر همانند جمله‌های مذکور هر دو فعل منفی باشد، معنای جمله منفی نخواهد بود، بلکه بر معنای مثبت دلالت می‌کند. مقایسه جفت جمله‌های زیر از هر دو زبان فارسی و کردی این موضوع را بهتر نشان می‌دهد. جمله‌های (۳ الف) حالت نفی از مفهوم موردنظر را بیان می‌کنند و جمله‌های (۳ ب) بیان حالت مثبت از همان مفهوم هستند:

(۳ الف): این واژه نمی‌تواند مفعول باشد.

ب: این واژه نمی‌تواند مفعول نباشد

(3) A: na-təwan-əm	yarmæti-I	bəra-kæ-m	bə-dæm
اش‌م-منفی-توانستن-التزامی	کمک-کسره اضافه	معرفه-برادرم	اش‌م-کردن-التزامی
B: na-təwan-əm	yarmæti-I	bəra-kæ-m	næ-dæm
اش‌م-منفی-توانستن-التزامی	کمک-کسره اضافه	معرفه-برادرم	اش‌م-منفی-کردن-التزامی

چنانکه مشاهده می‌شود هر دو فعل جمله‌های (۳ ب) دارای تکواژ منفی هستند که البته حاصل منفی در منفی این دو فعل می‌شود مثبت، یعنی معنای تحلیلی کلام ایجابی و مثبت است. اما در جمله‌های (۳ الف) تنها فعل کمکی با وند منفی‌ساز همراه است و معنای کلام نیز منفی است؛ بنابراین مهم‌ترین نشانه زبانی که اثبات می‌کند، ساخت جمله‌های بالا نمی‌تواند معمولی و بی‌نشان باشد، این است که جمله‌ها با وجود منفی بودن هر دو فعل آنها، معنای مثبتی را بیان می‌کنند و وجود همین دو تکواژ منفی و معنای مثبت جمله، نشان‌داری این ساخت را تأیید می‌کند. افزون بر این دلیل، تأویل‌پذیری به یک ساخت بنیادین دلیل دیگری است برای اثبات نشان‌داری ساخت جمله‌های (۲)؛ زیرا اگر ساختی قابل تبدیل به ساخت دیگری باشد که نسبت به خود بنیادی‌تر می‌نماید، ساخت نشان‌دار تلقی می‌شود. شکل تأویل‌یافته جمله‌های (۲) که در ابتدای این مبحث ذکر شدند، چنین است:

(۴) باید بروم.

پدر و مادر بی‌شک دلسوز فرزندان هستند.

(4) dæbe	waz-i	le	bəhenəm
باید	کشیدن-ش (ضمیر مفعولی)	از	اش-م - دست‌کشیدن-التزامی
be-guman	mamosta-kan	mavxəwaz-ən	
بی‌تردید	استادان	اش-ج-حق‌طلب‌بودن-اخباری	

با استناد به دلایل نحوی مطرح‌شده قابل دریافت است که ساخت این جمله‌ها نسبت به ساخت جمله‌های (۲) بنیادین محسوب می‌شود. ساخت ساده بنیادین، همچون جمله‌های (۴)، چندان قابل تأویل به ساخت بنیادی‌تر از خود نیست و نمی‌توان آن را به ساخت اولیه دیگری برگرداند و ادعا کرد که از آن گرفته شده است. بر اساس استدلال‌های نحوی مذکور می‌توان استنباط کرد که تولید جمله‌های (۲) یک فرایند خاصی را نشان می‌دهد. این فرایند که با انگیزه کلامی معینی به کار می‌رود، یکی از فرایندهای ساخت‌آفرین در دو زبان فارسی و کردی است که در این پژوهش از آن با عنوان منفی‌سازی اثبات‌گرایانه نام برده می‌شود؛ زیرا معنای مثبتی از این عمل منفی‌سازی حاصل می‌شود. به طور خلاصه این فرایند یک مشخصه معنایی و یک مشخصه ساختاری-صوری دارد. مشخصه معنایی آن، همین است که برای معنای مثبت به کار می‌رود. وجود دو نفی در کلام نیز مشخصه ساختاری آن به شمار می‌رود.

۲-۱. سطح معنایی-کاربردی این فرایند ساختی

به‌ندرت پیش می‌آید که دو ساخت نحوی متفاوت از یک معنا، در نحوه بیان و کاربرد تمایزی بین آنها وجود نداشته باشد؛ بنابراین وقتی برای یک معنا افزون بر ساخت اصلی، ساخت متناظر جدیدی شکل می‌گیرد، غالباً برای توجیه آن می‌توان به انگیزه‌های بیانی-بلاغی، دلایل کاربردشناسی و معانی جانبی همچون تأکید اشاره کرد.^(۱) هدف از شکل‌گیری ساخت‌های نحوی نشان‌دار از طریق فرایند منفی‌سازی اثبات‌گرایانه نسبت به صورت بی‌نشان خود نیز تنها با اتکا به مشخصه معنایی-کاربردشناسی قابل توجیه است که در زبان‌شناسی با عنوان انگیزه کلامی شناخته می‌شود؛ بنابراین باید گفت که این فرایند بدون شک از نظر معنایی برای کارکرد مشخصی و در یک رابطه تعاملی و موقعیت کاربردی خاصی استفاده می‌شود. انگیزه کلامی‌ای که می‌توان برای توجیه به‌کارگیری این فرایند بیان کرد، تأکید یا همان مؤکدسازی است؛ زیرا ویژگی کارکردی-

معنایی آن، حالتی معادل قیده‌های تأکیدی را نشان می‌دهد و اگر با این ساخت قید تأکیدی استفاده شود، کلام حالت حشو پیدا می‌کند. برای مثال، التزام بیان ضرورت هرچند در ساخت بنیادینش متضمن تأکید است، باز می‌توان از قیده‌های تأکیدی نیز استفاده کرد، یعنی قیدپذیر است، اما در ساخت نشان‌دار آن که حاصل فرایند منفی‌سازی اثبات‌گرایانه است، عدم ذکر قید در کلام نسبت به ذکر آن طبیعی‌تر است؛ همین امر بر ماهیت تأکیدی این فرایند دلالت می‌کند:

(۵) الف: حتمن باید بروم. ← (ساخت بی‌نشان قیدپذیر)

(۵) A:

be-guman	dæbe	maɫ-æka-m	bə-froš-əm	(ساخت بی‌نشان قیدپذیر)
بی‌تردید	باید	معرفه-خانه‌ام	اشم-فروختن- التزامی	

(۵) ب: نمی‌شود بروم.

(5) B: nakəre	maɫ-æka-m	nə-froš-əm
نمی‌شود/ممکن نیست	معرفه-خانه‌ام	اشم-منفی-فروختن-التزامی

تأکید حاصل از فرایند منفی‌سازی اثبات‌گرایانه با توجه به اینکه کل جمله را شامل می‌شود، نه یک سازه از آن را، در حوزه تأکید گزاره‌ای و جمله‌ای قرار می‌گیرد که لمبرخت^۱ بیان کرده است (۱۹۹۴: ۲۹۶). این فرایند چون یک فرایند ساخت‌آفرین است، تأکیدی که از آن حاصل می‌شود، مربوط به ساخت نحوی کلام است و نمایش آن از طریق ساختار صورت می‌گیرد (برای اطلاع از نمایش تأکید با ساخت نحوی ر.ک. راسخ‌مهند، ۱۳۸۴: ۱۱). ساخت‌های نحوی حاصل از این فرایند به شکل واضحی تعامل‌گوینده و شنونده و موضع خاص آنان نسبت به موضوع را بازنمایی می‌کنند. اقناع مخاطب و رفع شک و شبهه از وی، به عنوان مؤلفه اصلی در بازنمایی موقعیت کاربردی و تعیین رابطه تعاملی برای این فرایند قلمداد می‌شود. در نمونه زیر این نکته قابل دریافت است:

گوینده: باید بروم (ساخت بی‌نشان)

شنونده: می‌توانی بروی / نباید بروی

گوینده: نمی‌توانم بروم (ساخت نشان‌دار)

همان‌گونه که از این نمونه قابل استنباط است، ساخت‌های نحوی حاصل از این فرایند نمایانگر موقعیت کاربردی خود هستند که متشکل از موضع گوینده و شنونده نسبت به موضوع موردنظر است. تحلیل این ساخت‌ها از این جنبه، مربوط به تحلیل

سطح بینافردي^۱ گفتار است که در دستور گفتمان‌نقشی^۲ مطرح است و به عناصر تشکیل‌دهنده در تعامل کلامی گوینده و مخاطب می‌پردازد (طاهری و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۳۸). صورت‌های زبانی‌ای که با این فرایند تولید می‌شوند، مصداقی از ساخت اطلاع هستند که در آنها می‌توان ارتباط بیان بافت گفتمانی و ساختار نحوی را مشاهده کرد. به‌کارگیری این فرایند از سوی گوینده برای ساخت جمله نشان می‌دهد که موضع وی در تقابل با دیدگاه و انتخاب مخاطب نسبت به موضوع است؛ بنابراین ساخت‌های نحوی حاصل از این فرایند متضمن یک نوع تأکید تقابلی است و باید گفت که تأکید تقابلی^۳ تنها با ابزارهای آوایی همچون تکیه انجام نمی‌شود (راسخ‌مهند، ۱۳۸۴: ۱۷)، بلکه با ساخت نحوی نیز امکان بیان دارد که در چارچوب دستور گفتمان‌نقشی بهتر قابل تحلیل است. بر این مبنا از جمله مؤلفه‌ها و شاخصه‌هایی که در تمایز ساخت‌های نشان‌دار حاصل از فرایند مذکور با ساخت بی‌نشان خود، دو ساخت متناظر از یک معنا، نقش مؤثری دارد، تفاوت موقعیت کاربردی آنها است؛ زیرا «هر دو جمله اساساً دارای معنای واحدی هستند، اما از نظر ارائه موقعیتی که توصیف می‌کنند، با یکدیگر تفاوت دارند» (اگرادی و همکاران، ۱۳۸۰: ۲۷۶). بنابراین نیاز برای ترسیم موقعیت کاربردی معنا در سطح کلام از عوامل تأثیرگذار در تولید و شکل‌گیری یک ساخت نحوی نشان‌دار محسوب می‌شود و نشان‌داری ذاتن این حالت را دربردارد که موقعیت ارتباطی و تعاملی خاصی نشان داده می‌شود.

۳. نمودهای کاربردی فرایند منفی‌سازی اثبات‌گرایانه

۳-۱. جمله بیان مفهوم الزام

وجه التزامی، به عنوان یکی از چهار وجه متداول در زبان، مفاهیم متعددی را شامل می‌شود که یکی از آنها، بیان الزام در انجام‌گرفتن یا انجام‌دادن کاری است. این مفهوم حالت ناچاری، اجبار و ضرورت را نشان می‌دهد. برای بیان این مفهوم در زبان فارسی از «باید» به عنوان فعل کمکی وجهی است (لبافان‌خوش و درزی، ۱۳۹۳: ۱۱۱) و در زبان کُردی نیز از /dæbe/ یا /ræse/ که از عوامل التزامی‌ساز و نشانه‌وجه‌نما است، به همراه فعل اصلی استفاده می‌شود، مانند:

1. Interpersonal Level.
2. Functional Discourse Grammar.
3. contrastive focus.

(۶) باید بروم.

(6) dæbe/?æše	bə-řo-m
باید	اشم-رفتن-التزامی

افزون بر این ساخت که ساخت بنیادین و اصلی برای بیان مفهوم ضرورت و ناچاری است، ساخت نحوی دیگری نیز در زبان‌های فارسی و گُردی کاربرد دارد که همان مفهوم را با تأکید بیشتری بیان می‌کند، مانند:

(۷) نمی‌شود بروم.

(7) nakre	næ-řo-m
نمی‌شود/ممکن نیست	اشم-منفی-رفتن-التزامی

این دو ساخت نحوی به موازات هم در این دو زبان کاربرد دارند و دو ساخت متناظر از مفهومی یکسان به شمار می‌روند. اگرچه مفاد کلی آنها یک چیز را نشان می‌دهد، اما از نظر کنشی و کارکردی دقیقاً مثل هم نیستند. ساخت نحوی جمله‌های (۶) ساخت بنیادین و بی‌نشان هستند و جمله‌های (۷) نیز ساخت نشان‌دار تلقی می‌شوند. در تحلیل ساختی نمونه (۷) لازم است که با استدلال نحوی اثبات شود که این ساخت، ساختی نشان‌دار است و فرایند شکل‌گیری آن نیز تشریح شود که چگونه از ساخت بنیادین به دست آمده است. برای درک بهتر از ساخت نحوی موردنظر و تعیین کارکرد معنایی آن، سه جمله زیر را از نظر نسبت معنایی و ساختاری که بین آنها برقرار است، مقایسه می‌کنیم:

(۸) الف: ما باید در مسابقه شرکت کنیم.

ب: ما نباید در مسابقه شرکت کنیم.

پ: نمی‌شود ما در مسابقه شرکت نکنیم.

(8)	A:	dæbe	yarmæri-I	dayk-man	bə-dæ-yn
	?emæ				
	ما	باید	کمک-کسره اضافه	مادرمان	اشج-کردن-التزامی
	B: ?emæ	nabe	yarmæri-I	dayk-man	bə-dæ-yn
	ما	نباید	کمک-کسره اضافه	مادرمان	اشج-کردن-التزامی
	C: ?emæ	nabe	yarmæri-I	dayk-man	næ-dæ-yn
	ما	نباید	کمک-کسره اضافه	مادرمان	اشج-منفی-کردن-التزامی

همان‌طور که قابل دریافت است، در جمله‌های (۸ ب و ۸) اصل معنای جمله‌های (۸ الف و ۸) تغییر یافته است؛ اما در جمله‌های (۸ پ و ۸) نه تنها اصل معنای جمله‌های (۸ الف و ۸) تغییری نکرده، بلکه حالت تأکید نیز بر آن افزوده شده است؛ بنابراین

جمله‌های (۸ ب و B) شکل منفی از جمله‌های (۸ الف و A) هستند و معنای آنها کاملاً مخالف هم است. در مقابل، جمله‌های (۸ پ و C) معنای جمله‌های (۸ الف و A) را تقویت می‌کنند.

هنگام بیان حالت منفی در جمله‌های التزامی بیان ضرورت در هر دو زبان فارسی و کردی نشانه نفی به عامل التزامی‌ساز «باید» و /dæbe/ متصل می‌شود^(۲) و امکان ندارد که در ساخت بنیادین جمله‌های التزامی در حالت منفی، هر دو فعل کمکی و اصلی منفی باشد؛ زیرا در آن صورت معنای جمله منفی نخواهد بود؛ بنابراین ساخت جمله‌های (۸ پ و C) با توجه به مشخصه‌های معنایی و ساختاری آنها، ساختی نشان‌دار جمله‌های (۸ الف و A) از محسوب می‌شوند. این دو ساخت نحوی اگرچه از نظر ساختاری تفاوت‌هایی با هم دارند، اما معنای آنها ثابت می‌کند که دو شکل متفاوت از یک معنا هستند. البته کلیت ساخت آنها نیز از نظر عنصر وجه یکسان است و نقش دستوری اجزای آنها معادل هم است، بدین صورت که فعل نخست در ساخت مؤکد، یعنی «نمی‌شود» و /nabe/ همان نقش فعل کمکی را دارد که «باید» و /dæbe/ در ساخت اصلی ایفا می‌کند.

۳-۱-۱. فرایند شکل‌گیری ساخت مؤکد مفهوم الزام

دو ساخت نحوی متفاوت که معنای یکسانی را بیان می‌کنند، ساخت‌های متناظری محسوب می‌شوند که نسبت ساختاری آنها به هم دو حالت دارد: ۱- پیوند ساختاری بین آنها برقرار است و یکی از ساخت‌ها با تغییر در دیگری تولید شده است. ۲- پیوند ساختاری بین آنها برقرار نیست و شکل‌گیری هر کدام فرایند ساختاری جداگانه‌ای داشته است. در هر دو حالت، نسبت دو ساخت متناظر به معنای موردنظر بدین گونه است که یکی بیان ساده و متداول از آن معنا محسوب می‌شود و دیگری نیز بیان مؤکدی از همان معنا است. در مواجهه با ساخت نشان‌دار التزام بیان ضرورت پرسش مهمی که مطرح می‌شود، این است که فرایند شکل‌گیری آن چگونه بوده است؟ برای پاسخ این پرسش باید تمام احتمالات نحوی را بررسی کرد تا بتوان چگونگی پیوند ساختاری این ساخت با ساخت متناظرش را توجیه نحوی کرد. باید با استدلال نحوی تحلیل کرد که از بین دو احتمال «وجود پیوند ساختاری» و «عدم وجود پیوند ساختاری» کدام حالت به واقعیت نزدیک‌تر است. احتمال عدم وجود پیوند ساختاری بر این دلیل مبتنی است که در فرایند تولید ساخت مؤکد التزام بیان ضرورت، در زبان فارسی «باید» نمی‌تواند به «نباید» تغییر پیدا کند؛ زیرا جمله غیردستوری و بدساخت خواهد بود. اما در زبان

کردی صورت منفی /dæbe/ برای مؤکدسازی عملاً معمول است و به کار می‌رود، یعنی /nabe/:

(۹) الف: باید خانه را بفروشیم.

ب: نباید خانه را بفروشیم.*

پ: نمی‌شود خانه را بفروشیم.

(9) A: dæbe	læm	šaræ	bə-řo-m
باید	از این	معرفه-شهر	اشم-رفتن-التزامی
B: nabe	læm	šaræ	næ-řo-m
نمی‌شود	از این	معرفه-شهر	اشم-منفی-رفتن-التزامی

طبق قواعد سازه‌ای در فرایند منفی‌سازی اثبات‌گرایانه هنگام ساخت‌گردانی از ساخت اصلی و ساده به ساخت مؤکد، هم فعل جمله و هم عامل التزام‌ساز باید منفی شوند. بر این اساس شکل تغییر یافته ساخت جمله (۹ الف) در زبان فارسی قاعدتن باید به شکل جمله (۹ ب) می‌شد. مشخص است که چنین بیانی غیرمعمول و نادستوری است و در زبان فارسی کاربرد ندارد. در توجیه این موضوع باید گفت که در زبان فارسی فعل‌های «می‌توان»، «می‌شود» و «ممکن است» گاهی همانند «باید» در نقش عوامل وجه‌نما ظاهر می‌شوند و در جملات وجه التزامی به کار می‌روند، مانند نمونه‌های زیر:

می‌توان گفت. می‌شود رفت. ممکن است باران ببارد.

با این تفاوت که «باید» بر ضرورت و اجبار دلالت دارد، اما «می‌توان»، «می‌شود» و «ممکن است» بیانگر مفهوم احتمال و امکان هستند. همین افعال وقتی در حالت منفی برای ساخت مؤکد جمله بیان الزام به کار می‌روند، معنای اجبار را می‌رسانند و از حالت القای چنداحتمالی به تک‌احتمالی تبدیل می‌شوند؛ بنابراین هنگام ساخت‌گردانی جمله التزامی بیان ضرورت از ساخت بنیادین به ساخت مؤکد، برای رفع نامأنوسی و بدساختی جمله، به جای «نباید» از «نمی‌شود»، «نمی‌توان»، «ممکن نیست» یا «امکان ندارد» استفاده می‌شود و جمله‌ای خوش‌ساخت مانند نمونه (۹ پ) شکل می‌گیرد. بر اساس این مطالب می‌توان گفت که فرایند شکل‌گیری ساخت مؤکد بیان التزام را باید در این دانست که با تغییر مستقیم بر ساخت پایه و اصلی بوده که به وجود آمده است. پیش‌فرض این دیدگاه چنین است که ساخت بنیادین و اصلی باید ظرفیت‌هایی برای تغییر در خود داشته باشد تا امکان زایش ساخت دستورمند و خوش‌ساخت دیگری باشد. به طور کلی در فرایند تبدیل ساخت عادی و اولیه التزام بیان ضرورت به ساخت مؤکد در زبان فارسی دو تغییر ساختی انجام شده است: ۱- اعمال نشانه نفی در فعل و عامل وجه‌نما. ۲- بهره‌گیری از امکانات زبانی همگون به جای «نباید».

در زبان گُردی نیز برای تبدیل ساخت ساده به ساخت مؤکد، فرایند تغییر مستقیم ساختی با منفی شدن هر دو فعل اصلی و کمکی انجام می‌شود. با توجه به اینکه در زبان گُردی نیازی به جایگزینی ظرفیت‌های دیگری به جای صورت منفی فعل کمکی نیست، حالت تغییر ساختی به صورت مستقیم و بدون واسطه، ملموس‌تر است و راحت‌تر قابل اثبات است:

A: dæbe	leræ	bə-meninæwæ
باید	در اینجا	۲ش-ماندن-التزامی
B: nabe	leræ	næ-meninæwæ
نباید	در اینجا	۲ش-ماندن-التزامی

نکته قابل تأمل درباره ساخت منفی‌سازی اثبات‌گرایانه برای جمله بیان الزام این است که به جای فعل‌های شناسه‌ناپذیر «نمی‌شود/ نمی‌شد» یا «ممکن نیست/ نبود» در زبان فارسی و /nabe/naʔæbū/ و /nakre/nædækra/ در زبان گُردی از طریق ظرفیت الگوبرداری نحوی، امکان استفاده از بُن فعلی «توان»^(۳) که شناسه فاعلی می‌پذیرد و صرف می‌شود، وجود دارد:

(۱۰) نمی‌توانستیم نرویم (گذشته)

نمی‌توانیم نرویم (حال)

(10)

næ-man-dæ-təwani	birækæ	pəř	næ-kæynæwæ	(past)
۱ش-ج-منفی-توانستن-التزامی	معرفه-چاه	پُر	۱ش-ج-منفی-کردن-التزامی	
na-təwan-in	birækæ	pəř	næ-kæynæwæ	(present)
۱ش-ج-منفی-توانستن-التزامی	معرفه-چاه	پُر	۱ش-ج-منفی-کردن-التزامی	

به طور خلاصه عوامل کمکی مشخصی در دو زبان فارسی و گُردی به کار می‌رود که در زیر نشان داده شده است:

عوامل کمکی در زبان فارسی ← {نمی‌شود/نمی‌شد، ممکن نیست/ممکن نبود، نمی‌توان (= با تصریف‌های گوناگون)}

عوامل کمکی در زبان گُردی → {nabe, nakre, naše, təwan (= در حالت منفی با تصریف‌های گوناگون)}

۳-۱-۲. تفاوت‌های ساخت مؤکد مفهوم الزام در زبان‌های فارسی و گُردی

جمله‌های زیر همگی دارای الگوی ساختی یکسانی هستند. تنها تفاوت آنها در مشخصه‌های شخص، شمار و زمان فعل‌ها است:

«نمی‌شود نرفت» «نمی‌تواند مجرم نباشد» «امکان ندارد نروم» «نمی‌توانستم نروم»

"naʔæbū næřom." "nakre jələkæy næšorin." "naše nægutret."

این امر نشان می‌دهد که محدودیت خاصی در کاربرد این فرایند ساختی در جمله‌های گوناگون التزام بیان ضرورت وجود ندارد و در دو زمان گذشته و حال و برای شخص‌های سه‌گانه در دو شمار مفرد و جمع به کار می‌رود. با وجود اینکه به صورت کلی تفاوتی در کاربرد این فرایند در جمله‌های التزام بیان ضرورت در هر دو زبان فارسی و کردی در جنبه‌های زمان، شخص و شمار وجود ندارد، اما در جایگاه و نحوه ظاهر شدن این مشخصه‌ها تفاوت‌هایی در این دو زبان مشاهده می‌شود. در ادامه وضعیت هر کدام از این عناصر سه‌گانه در ساخت موردنظر تشریح می‌شود تا تفاوت‌های این ساخت در دو زبان کردی و فارسی نمایان شود.

الف) زمان

در هر دو زبان فارسی و کردی فعل کمکی نشان‌دهنده زمان است و فعل اصلی چندان تعیین‌کننده نیست؛ زیرا فعل اصلی در هر دو حالت زمان حال و گذشته غالباً به صورت زمان حال بیان می‌شود. جمله‌های زیر گویای این مسئله است:

(۱۱) نمی‌شد نرم / نمی‌توانستم نرم / ممکن نبود (گذشته)

نمی‌شود نرم / نمی‌توانم نرم / امکان ندارد نرم (حال)

(11) nakre	næ-řo-m	(present)
نمی‌شود	اش‌م-منفی-رفتن-التزامی	
nædækra	næ-řo-m	(past)
نمی‌شد	اش‌م-منفی-رفتن-التزامی	

برای زمان گذشته فعل اصلی در این ساخت به شکل گذشته بیان نمی‌شود؛ زیرا وجه فعل اصلی، التزامی است و «در فارسی مشخصه دستوری وجه التزامی با زمان گذشته همراه نمی‌شود» (انوشه، ۱۴۰۰: ۵۱۸). در کردی نیز همین مسئله صادق است، برای مثال «نمی‌شد نمی‌رفتم» و /nædækra næ-řošt-bayt-əm/ چندان متداول نیست و «نمی‌شد نرم» و /nædækra næ-řo-m/ نسبت بدان‌ها نرم کاربرد مناسب‌تری دارد؛ در واقع اگرچه هر دو صورت در ظاهر درست جلوه می‌کند، اما طبق اصل کاربرد در زبان روزمره، صورت دوم به‌عنوان نرم این ساخت تلقی می‌شود. این در حالی است که در ساخت بنیادین و بی‌نشان از مفهوم الزام، عنصر زمان در فعل اصلی نمودار می‌شود و عامل التزامی ساز در هر دو زمان گذشته و حال حالت ثابت دارد. در جدول‌های زیر می‌توان تفاوت تظاهر عنصر زمان را در فعل‌ها را در دو ساخت اصلی و مؤکد مشاهده کرد:

باید می‌رفتم ^(۴) (گذشته)	نمی‌شد نروم (ساخت مؤکد)
باید بروم (حال)	نمی‌شود نروم (ساخت مؤکد)

dæbe bəroyštam (past)	naʔæbū nærom (emphatic)
dæbe bərom (present)	nabe nærom (emphatic)

ب) شخص و شمار

در زبان‌های فارسی و کُردی محل اصلی ظاهر شدن شخص و شمار در هر دو ساخت بنیادین و مؤکد مفهوم الزام، فعل اصلی است؛ البته این مسئله در زبان کُردی تنها مربوط به جمله‌های لازم است و در جمله متعدی، روی مفعول ظاهر می‌شود. نکته مورد نظر ما در اینجا این است که شخص و شمار در فعل کمکی ظاهر نمی‌شود. در ساخت مؤکد اگر فعل کمکی از مصدر «شدن» و «ممکن بودن» باشد، شخص و شمار در آنها ظاهر نمی‌شود، اما اگر فعل کمکی از مصدر «توانستن» باشد، در آن ظاهر می‌شود. در زبان کُردی نیز اگر از فعل‌های کمکی /nakre/ و /nabe/ استفاده شود، امکان ظهور شخص و شمار در آنها وجود ندارد، اما اگر فعل کمکی از مصدر «توانین» /təwanin/ باشد، در آن نیز همانند فعل اصلی ظاهر می‌شود.

از نظر عنصر شخص کاربرد این ساخت نحوی در هر دو زبان کُردی و فارسی در هر سه حالت اول شخص، دوم شخص و سوم شخص با محدودیتی روبه‌رو نیست. تنها تفاوتی که در شخص‌ها وجود دارد، میزان آشکارگی و ناآشکارگی مفهوم موردنظر و وجود حالت‌های جانبی در آنهاست. در اول شخص، مفرد و جمع هر دو، غیر از معنای اصلی حالت دیگری از جمله قابل دریافت نیست، در حالی که در دوم شخص و سوم شخص افزون بر کارکرد اصلی، متضمن حالت دیگری نیز است. در واقع در دوم شخص و سوم شخص چون گوینده درباره شخص دیگری سخن می‌گوید، جدا از اینکه ناچاری وی را در انجام کار موردنظر بیان می‌کند، حالت تحکم گوینده بر مخاطب را نیز القا می‌کند؛ به‌ویژه در دوم شخص که حالت اجبارکردن کسی به کاری با حالت تحقیر آشکارتر است. تغییر شخص گاهی تغییر حالت در معنا را به دنبال دارد. مقایسه جمله‌های زیر این مسئله را بهتر روشن می‌کند:

اول شخص:	نمی‌توانم ترک تحصیل نکنم	بیان ناچاری و ضرورت بدون حالت جانبی
دوم شخص:	نمی‌توانی نروی	بیان ناچاری مخاطب + القای حالت جانبی تحکم گوینده بر مخاطب
سوم شخص:	نمی‌تواند داروهایش را نخورد	بیان ناچاری شخص سوم + القای حالت جانبی تحکم گوینده بر شخص سوم

در زبان کردی نیز به همین صورت است:

First person:	natwanəm næbæm	lay	بیان ناچاری و ضرورت بدون حالت جانبی
Second person:	natwani næbæyt	lay	بیان ناچاری مخاطب + القای حالت جانبی تحکم گوینده بر مخاطب
Third person:	natwanet næbat	lay	بیان ناچاری شخص سوم + القای حالت جانبی تحکم گوینده بر شخص سوم

در چنین مواردی نقش بافت غیرزبانی برجسته‌تر جلوه می‌کند و تعیین‌کننده چگونگی حالت معنا خواهد بود (دبیرمقدم، ۱۳۹۶: ۱۲۷). به عبارتی بافت موقعیتی با تمام ملازماتش تعیین‌کننده خواهد بود که سخن گوینده حالت تحکم را دارد یا ضرورت پیش‌آمده برای مخاطب را نشان می‌دهد. نکته مهم در این مسئله، توجه به فعل کمکی است که تفاوت حالت‌ها و کارکردهای موردنظر را نشان می‌دهد؛ زیرا انتخاب و به‌کارگیری فعل کمکی معمولاً متناسب با معنا و حالت موردنظر انجام می‌شود. بر این اساس، بین «نمی‌شود» و «نمی‌توانی» برای دوم شخص تفاوت حالت وجود دارد و گوینده یکی را به کار می‌برد که متناسب با بافت موقعیتی باشد:

(۱۲) الف: نمی‌شود نگویی (ناچاری مخاطب را بازگو می‌کند)

ب: نمی‌توانید نگویی (حالت تحکم و تحمیل اجبار را القا می‌کند)

(12) A: nakre	næ-řoy-it
نمی‌شود	۲ش‌م-منفی-رفتن-التزامی
B: na-təwan-it	næ-řoy-it
۲ش‌م-منفی-توانستن-التزامی	۲ش‌م-منفی-رفتن-التزامی

این تفاوت‌ها در عنصر شخص بیشتر در تحلیل گفتمان ساخت‌ها خود را نشان

می‌دهد.

(پ) بی‌شخص (خنثی)

در زبان فارسی افزون بر کاربرد ساخت مؤکد الزام در شخص‌های سه‌گانه، برای حالت بی‌شخص یا خنثی نیز کاربرد دارد. در این حالت موضوع موردنظر بدون ارجاع به شخص

معینتی به صورت کلی مطرح می‌شود. حالت بی‌شخص این ساخت نحوی هم برای فعل‌های گذرا کاربرد دارد و هم فعل‌های ناگذر؛ همچنین هم در زمان حال ظاهر می‌شود و هم در زمان گذشته. با این تفاوت که برای زمان حال امکان استفاده از تمام فعل‌های کمکی این ساخت وجود دارد، اما برای زمان گذشته تنها از «نمی‌شد» می‌توان استفاده کرد:

نمی‌شود کاری نکرد. نمی‌توان نرفت (حال)
نمی‌شد نگفت (گذشته)

در زبان گُردی برای ساخت موردنظر، حالت بی‌شخص که به شخص خاصی معطوف نیست و بیان عام و کلی است، چه برای زمان حال و چه برای گذشته نمودی ندارد. در عوض، به جای شکل بی‌شخص از ساخت مجهول در این ساخت استفاده می‌شود. در دو جمله زیر که دارای ساخت منفی‌سازی اثبات‌گرایانه هستند، فعل‌ها به صورت مجهول ظاهر شده‌اند که معادل همان حالت بی‌شخص در زبان فارسی هستند:

nakre	næ-gut-ret
نمی‌شود	مجهول-منفی-گفتن
nabe	næ-ʒəmerd-ret
نباید	مجهول-منفی-شمردن

البته این موضوع، یعنی استفاده از شکل مجهول تنها در فعل‌های گذرا عملی است و در حالت ناگذر امکان نمود ندارد. برای موارد مربوط به فعل‌های ناگذر تنها باید از فعل فاعل مشخص استفاده کرد.

۳-۲. جمله خبری مثبت

فرایند ساختاری منفی‌سازی اثبات‌گرایانه که یک قضیه را با تأکید بیان می‌کند، در جمله‌های خبری مثبت نیز کاربرد دارد. نکته قابل توجه این است که زمان جمله خبری باید حال باشد؛ زیرا این فرایند در جمله‌های خبری صرفاً برای کاری که در شرف انجام‌شدن باشد یا مفهوم و حالتی را بیان کند، به کار می‌رود و برای کاری که تمام شده است، یعنی زمان گذشته، کاربرد ندارد. در مقایسه جمله خبری مثبت به عنوان ساخت پایه با شکل متناظر آن، تفاوت‌های ساختاری بین آنها قابل مشاهده است:

(۱۳) الف: مادر فرزندش را دوست دارد (ساخت بنیادین و بیان ساده)

ب: مادر قطعاً فرزندش را دوست دارد (ساخت بنیادین با قید تأکید)

پ: ممکن نیست مادر فرزندش را دوست نداشته باشد (ساخت نشان‌دار منفی‌سازی

اثبات‌گرایانه)

(13) A:

mərov-ækan	pewist-yan	bæ	ʔašti-yæ	
انسان‌ها	شان-نیاز	به	است-آشتی	
B: mərov-ækan	be-guman	pewist-yan	Bæ ʔašti-yæ	
انسان‌ها	بی‌تردید	شان-نیاز	است-آشتی به	
C: našet	mərov-ækan	pewist-yan	Bæ ʔašti	næ-bet
نمی‌شود	انسان‌ها	شان-نیاز	به آشتی	منفی- باشیدن- التزامی

جمله‌های (الف و A) ساخت بنیادین و بی‌نشان است و جمله‌های (ب و B) نیز همان ساخت را دارد و غیر از اضافه شدن قید تأکید، تغییری در اصل ساخت رخ نداده است. اما جمله‌های (پ و C) نسبت به جمله‌های دیگر ساختاری متفاوت دارد و ساخت نشان‌داری از همان جمله‌های (الف و A) محسوب می‌شوند. در واقع، این دو ساخت گرچه مفهوم یکسانی را بیان می‌کنند، اما دو ساخت نحوی متفاوت هستند. نکته قابل توجه این است که فرایند تغییر ساخت در جمله خبری مثبت باعث تغییر وجه فعل از خبری به التزامی می‌شود که می‌توان این تغییر وجه را به نوعی گشتار تعویض دانست. البته این مسئله تنها ویژگی ظاهری است و معنای کل جمله بیانگر قطعیت در موضوع است، یعنی فعل جمله در ظاهر وجه التزامی دارد، اما کل جمله از نظر معنایی خبری است. اگر نسبت ساختاری این دو جمله از منظر دستور گشتاری تحلیل شود، تفاوت‌های آنها را به نوعی می‌توان حاصل اعمال گشتارهایی دانست که باعث تولید یک ساخت از ساخت دیگری شده است؛ در واقع ساخت‌گردانی از حالت بیان ساده به بیان مؤکد با تغییراتی بر ساخت بی‌نشان و بنیادین همراه است که حاصل آن تولید ساختی نشان‌دار است. بر مبنای دستور گشتاری، تشریح فرایند شکل‌گیری ساخت نشان‌دار جمله‌های (پ و C) بدین صورت خواهد بود که «ممکن نیست» یا «امکان ندارد» با گشتار افزایشی به جمله اضافه شده است، سپس فعل جمله از طریق گشتار درج، نشانه نفی گرفته و جمله به صورت منفی درآمده است. این فرایند ساخت‌آفرین در جمله خبری مثبت تنها برای جمله‌های ساده کاربرد ندارد، بلکه در جمله‌های خبری مرکب نیز نمودار می‌شود، به‌ویژه در جمله‌هایی که بند موصولی دارند. در دو جمله زیر اولی

ساخت پایه و بیان ساده مفهوم است، اما جمله دوم ساخت مؤکد و نشان‌دار از همان مفهوم است:

(۱۴) الف: قتل جرمی است که حتماً مجازات دارد

ب: قتل جرمی نیست که مجازات نداشته باشد

(۱۴)

A: xošæwisti	hæst-ek-æ	dəʔan	lek	nəzik	dæ-katawæ
محبت	است-ی نکره- حس	دل‌ها	به هم	نزدیک	۳ش‌م-کردن- اخباری
B: xošæwisti	hæst-ek	niyə	dəʔan	lek nəzik	næ-katawæ
محبت	ی نکره-حس	نیست	دل‌ها	نزدیک به هم	۳ش‌م-کردن- التزامی

برعکس جمله‌های مرکب، جمله‌های ساده در فرایند تغییر ساخت از بی‌نشانی به نشان‌داری ساخت پیچیده‌تری پیدا می‌کنند؛ زیرا در ساخت نشان‌دار آنها رابطه دستوری جدیدی بین اجزای جمله پدید می‌آید که با ساخت بی‌نشانی خود متفاوت است. اگر موضوع و محمول یا همان نهاد و گزاره در ساخت نشان‌دار این جمله‌ها تعیین شود، تغییر و تحولات ساختی-نحوی صورت گرفته در آنها نسبت به ساخت بنیادین خود نمایان می‌شود. به جمله‌های زیر توجه کنیم:

(۱۵) الف: با این حجم بارش برف مدرسه‌ها فردا حتماً تعطیل می‌شوند.

ب: امکان ندارد با این حجم بارش برف مدرسه‌ها فردا تعطیل نشوند.

جمله (۱۵) الف) که خود یک جمله کامل و مستقل است و موضوع و محمول مشخصی دارد، در جمله دوم تبدیل به یک جزء از کل ساختار می‌شود. بخش نخست ساخت این جمله، یعنی «امکان ندارد» محمول است و ادامه جمله، موضوع به شمار می‌رود. جزء موضوع به‌تنهایی نه معنای کاملی دارد و نه نقش دستوری آن مستقل است. مقایسه این دو جمله کاملاً تفاوت رابطه دستوری اجزا در دو ساخت بی‌نشانی و نشان‌دار جمله ساده خبری را نمایش داده است. با توجه به همین تفاوت‌ها است که می‌توان گفت ساخت‌های حاصل از فرایند منفی‌سازی اثبات‌گرایانه نسبت به حالت بی‌نشانی و معمولی خود یک ساخت متفاوت و جدید محسوب می‌شوند.

برعکس بیان التزام، برای تغییر ساختار جمله خبری مثبت از ساده به مؤکد، نمی‌توان از «نمی‌شود» استفاده کرد؛ زیرا در این گونه جمله‌ها بیان حتمیت و قطعیت در موضوع مدنظر است و «نمی‌شود» تناسب معنایی با این مفهوم ندارد.

۳-۳. جمله بیان مفهوم شمول

محمدی (۱۳۹۷) در یک مقاله‌ای به ساخت مؤکد از مفهوم شمول در آثار ادبی فارسی پرداخته است که با وجود تبیین و تشریح مناسب موضوع، عنوان خاصی برای آن ذکر نکرده و نشان نداده که شکل‌گیری صورت مؤکد شمول از طریق چه فرایندی انجام شده است. آنچه وی بیان کرده، تنها یکی از جلوه‌های فرایند ساخت‌آفرین موردنظر است؛ در واقع یکی از مواردی که در آن برای مؤکدسازی، کاربرد فرایند منفی‌سازی اثبات‌گرایانه نمود پُرسامد و برجسته‌ای دارد، بیان مفهوم شمول است. منظور از مفهوم شمول جمله‌هایی است که ساخت اصلی آنها در زبان فارسی دارای «همه» یا «هر» و در زبان کردی /hæmū/ یا /hær/ است و معنای شامل شدن یک موضوع بر تمام اعضا را می‌رساند، مانند جمله‌های زیر:

(۱۶) همه موجودات به آب نیاز دارند.

هر کسی خیانت کند، مکافات می‌بیند.

(۱۶)

hæmū-y	xəwendkar-an	xæŁati-yan	wærgærtūwæ		
کسره اضافه- تمام	دانشجویان	شناسه فاعلی ند- جایزه	گرفتن-اخباری		
hær	kəteb-ek	dæ-xəwen-əm	šət-ek-i	l e	fer dæ-bə-m
هر	ی نکره-کتاب	اشم-خواندن- اخباری	ضمیر مفعولی «ش»-ی نکره- چیز	از	اشم-یادگرفتن- اخباری

ساخت نحوی جمله‌های (۱۶) ساخت بنیادین و بی‌نشان برای مفهوم شمول هستند که بیان عادی و ساده‌ای از آن مفهوم محسوب می‌شوند. عمل مؤکدسازی آنها با همین فرایند منفی‌سازی اثبات‌گرایانه انجام می‌شود و ساختی که از این طریق حاصل می‌شود، ساخت نشان‌داری از مفهوم شمول محسوب می‌شود. صورت مؤکد جمله‌های بالا به ترتیب چنین است:

(۱۷) موجودی نیست به آب نیاز نداشته باشد.

کسی نیست خیانت کند و مکافات نبیند. یا: امکان ندارد کسی خیانت کند و مکافات نبیند.

(17)

xəwendkar-ek	niyə	xæɬati-I	wær-næ-gərtbet		
ی نکره-دانشجو	نیست	ضمیر فاعلی ش- جایزه	اشم-منفی-گرفتن- التزامی		
kəteb-ek	niyə	bi-xəwen-əm	u šət-ek-i	le	fer næbəm
ی نکره-کتاب	نیست	اشم-خواندن- التزامی	ضمیر مفعولی ش-ی نکره-چیز، و	از	اشم-یادگرفتن-التزامی

آنچه بر ساخت بنیادین مفهوم شمول رخ داده است تا صورت مؤکد از آن تولید شود، در کلیت مسئله، همان اعمال دو نفی با هم است که معنای مثبت از آنها برمی‌آید. از نظر زمانی، کاربرد فرایند منفی‌سازی اثبات‌گرایانه برای مؤکدسازی جمله مفهوم شمول محدودیتی ندارد و برای زمان حال، مانند جمله‌های (۱۷) و برای زمان گذشته نیز به کار می‌رود، مانند جمله‌های (۱۸): نکته مهم این است که کاربرد منفی‌سازی اثبات‌گرایانه تنها برای حالت مثبت مفهوم شمول نمود دارد و برای مؤکدسازی حالت منفی، فرایندی مشابه فرایند مذکور به کار می‌رود که نمی‌توان عنوان منفی‌سازی اثبات‌گرایانه را بدان اطلاق کرد؛ زیرا با توجه به معنای کلی که مثبت نیست، امکان ظهور همزمان دو تکواژ نفی در ساختار جمله وجود ندارد. تنها می‌توان عمل مؤکدسازی چنین مواردی را در قالب الگوبرداری، شکل دیگری از همان فرایند به شمار آورد.

(۱۹) الف: هیچ کس در جشنواره شرکت نکرد

ب: هر دانشجویی مقررات را رعایت نکند، به اردو نمی‌رود

شکل مؤکد این دو جمله چنین خواهد بود که گرچه شبیه به فرایند موردنظر است، اما آن

نیست:

(۲۰) الف: کسی نیست که در جشنواره شرکت کرده باشد

ب: دانشجویی نیست که مقررات را رعایت نکند و به اردو برود

۴. دگرگفت‌هایی از این فرایند ساختی

دگرگفت^۱ مبحثی در زبان‌شناسی است که منظور از آن، بیان‌های گوناگون از یک معنا است. به عبارت دیگر، اصل ساخت نحوی در دو جمله یکی است، اما شیوه بیان آنها متفاوت است. باید به این نکته توجه کرد که بین دو جمله که یکی بنیادین و بی‌نشان است و یکی نیز غیربنیادین و نشان‌دار، معمولاً رابطه دگرگفت نمی‌تواند وجود داشته

باشد؛ زیرا بحث بنیادین و غیربنیادین ناظر به تفاوت ساختی و موقعیت کاربردی است، اما رابطه دگرگفت به تعبیر و بیان متفاوت مربوط می‌شود؛ بنابراین رابطه بین صورت اولیه و بنیادین ساخت‌های نحوی مفهوم الزام، مفهوم شمول و جمله خبری مثبت با صورت منفی‌سازی اثبات‌گرایانه آنها نمی‌تواند از نوع رابطه دگرگفت باشد. فرایند ساختی منفی‌سازی اثبات‌گرایانه نیز ظرفیت‌هایی را برای بیان‌های گوناگون در خود دارد که رابطه دگرگفت بین آنها برقرار است، مانند جفت جمله‌های زیر که با وجود تفاوت در شکل بیان آنها، چون اصل ساخت نحوی یکی است، رابطه دگرگفت با هم دارند:

(۲۱) الف: نمی‌شود معنایی نداشته باشد = نمی‌شود بی‌معنا باشد

ب: کاری نمانده است که انجام نداده باشم = چه کاری مانده که انجام نداده باشم

پ: امکان ندارد فردا دانشگاه باز نباشد = امکان ندارد فردا دانشگاه بسته باشد

(21) A:

na-təwan-et	kæɫk-ek-i	næ-bet	= na-təwan-et	be-kæɫk	bet
۳ش م-منفی-توانستن- التزامی	ضمیر فاعلی ش ی نکره- فایده	۳ش م- منفی- داشتن- التزامی	۳ش م-منفی- توانستن-التزامی	فایده-بدون	۳ش م - بودن- التزام ی

B:

řoʒ	niyæ	ʔewæ	šæř	næ-kæ-n	= kam	řoʒ	būwæ	šæř	næ-kæ-n
روز	نیست ت	شما	دعوا	۳ش ج- منفی- کردن- التزامی	کدام	روز	۳ش م- بودن- اخباری	دعوا	۳ش ج- منفی- کردن- التزامی

C:

na-gunj-e	peqæmbær-an	řastbeʒ	næ-būbet-ən
است-ممکن-نفی	پیامبران	راستگو	۳ش ج-منفی-بودن-اخباری

از نظر معنایی دگرگفتی از جمله زیر است:

na-gunj-e	peqæmbær-an	dərozən	būbet-ən
است-ممکن-نفی	پیامبران	دروغگو	۳ش ج-بودن-اخباری

رابطه دگرگفت در این فرایند ساختی بیشتر در مواردی امکان ظهور دارد که دو حالت متقابل به عنوان دو احتمال از یک موضوع مطرح باشد، مانند «باز بودن» و «بسته‌بودن» برای دانشگاه. در چنین مواقعی شیوه بیان جمله در این ساخت دو ظرفیت

خواهد داشت که رابطه دگرگفت با هم دارند و معادل هم قلمداد می‌شوند، مانند «باز نبودن» و «بسته بودن»، مانند جمله‌های (۲۱ پ و C). گاهی نیز دگرگفت در این فرایند ساختی بدین صورت خواهد بود که به جای منفی‌سازی فعل اصلی می‌توان پیشوند منفی‌ساز به مسند یا مفعول جمله اضافه کرد و دو شیوه بیان از یک معنا را به دست داد، مانند جمله‌های (۲۱ الف و A). «نمی‌تواند تأثیری نداشته باشد» یا «نمی‌تواند بی‌تأثیر باشد». در چنین مواردی نشانه منفی به جای اینکه در فعل ظاهر شود، به جزء دیگری از جمله، مسند یا مفعول، انتقال داده می‌شود و به شکل یک پیشوند منفی همچون «بی» نمود می‌یابد. شکل دیگری از دگرگفت که باز در این فرایند ساختی امکان ظهور دارد، حالت پرسشی است، یعنی پرسشی که بیانگر بیان منفی است، برای مثال جمله «چه‌طور می‌شود عصبانی نباشم» دگرگفتی از «نمی‌شود عصبانی نباشم» است. جمله‌های (۲۱ ب و B) نمونه‌هایی از این گونه هستند. همان‌طور که از نمونه‌های مذکور برمی‌آید دگرگفت‌های این ساختار به صورت لازمه معنایی یا معنای تلویحی، حالت مقابل خود را بازنمایی می‌کند. وقتی مفهومی بدین شکل بیان می‌شود که: «نمی‌توانیم سکوت کنیم»، معادل این شکل بیان است که «نمی‌توانیم حرفی نزنیم». ساختار نحوی هر دو تعبیر الگوی ساختی یکسانی دارد و هر دو صورت ساخت‌های نشان‌داری از این ساخت بی‌نشان و بنیادین محسوب می‌شوند: «باید حرفی نزنیم».

۵. نتیجه

آنچه از این پژوهش به دست آمد، دال بر این است که منفی‌سازی اثبات‌گرایانه یکی از فرایندهای ساخت‌آفرین مؤگدسازی در زبان‌های فارسی و کردی است که به وسیله آن، ساخت‌های نشان‌داری تولید می‌شود. از منظر رده‌شناسی ساختاری، نمودهای این فرایند ساختی نسبت به شکل بنیادین و اصلی خود که بی‌نشان هستند، به عنوان ساختی نشان‌دار تلقی می‌شوند. در کلیت عملکرد این فرایند در هر دو زبان فارسی و کردی وجه مشترک وجود دارد و ساخت‌های پایه و اصلی در جمله بیان مفهوم الزام، جمله بیان مفهوم شمول و جمله خبری مثبت در زمان حال از طریق آن، مؤگد می‌شوند؛ به عبارتی روش مؤگدسازی در این سه جمله از یک فرایند مشترک تبعیت می‌کند. این فرایند برای قطب مثبت جمله‌ها کاربرد دارد و قطب منفی موضوعات با آن بیان نمی‌شود. ساخت‌های نشان‌داری که با این فرایند تولید می‌شوند، افزون بر بیان اصل معنا که در صورت‌های بی‌نشان آنها نیز وجود دارد، حاوی تأکید بر موضوع موردنظر نیز هستند. به سبب اینکه در هر دو زبان فارسی و کردی عمل مؤگدسازی بر

ساخت بنیادین انواع متعددی از جمله‌ها با این فرایند صورت می‌گیرد، می‌توان آن را یک فرایند همگانی در این دو زبان دانست.

پی‌نوشت‌ها

۱. امری طبیعی است که در کلیت معنا، دو ساخت نحوی متناظر مفهوم یکسانی را بیان کنند. نقش معنا در زایش یک ساخت جدید از ساخت پایه و بنیادین امری انکارناپذیر است. بر این اساس جدایی معنا و ساخت نحوی چندان قابل تصوّر نیست و ساخت نمود عینی از انعکاس معنا تلقی می‌شود.
۲. بنا به ویژگی ساختاری جمله‌های وجه التزامی در دو زبان کردی و فارسی برای بیان قطب منفی معنا در آنها معمولاً نشانه نفی یا به فعل اصلی متصل می‌شود، مانند نمونه (۱) یا به فعل کمکی، مانند نمونه (۲):
شاید برویم. رهنگه ل هوی ن هبئ.
نباید برویم. نابئ کت هب هت بفرۆشی.
۳. یادآوری می‌شد فعل «توانستن» در زبان فارسی می‌تواند با جمله وجه التزامی به کار برود (وحیدیان کامیار، ۱۳۸۷: ۵۴).
۴. اینکه چرا برای زمان گذشته از «بایستی» به جای «باید» استفاده نمی‌شود، دلیل معنایی و کاربردی دارد؛ زیرا «بایستی» بیشتر انجام‌نگرفتن کار را القا می‌کند، در حالی که در اینجا منظور از معنای التزام برای کاری در گذشته، توجیه ضرورت انجام‌شدن آن کار است و این معنا با «باید» بهتر متبادر می‌شود. البته باید توجه داشت که خود «باید» نیز می‌تواند همزمان همین دو معنای متضاد را دربرداشته باشد که توجه به بافت موقعیتی معنا و تکیه کلام برای تمایز این دو معنا راهگشا خواهد بود.

منابع

- اسمیت، نیل و دیردری ویلسون. (۱۳۶۷). *زبان‌شناسی نوین: نتایج انقلاب جامسکی*. ترجمه ابوالقاسم سهیلی و همکاران. تهران: آگاه.
- آگرادی، ویلیام و همکاران. (۱۳۸۰). *درآمدی بر زبان‌شناسی معاصر*، ترجمه علی درزی. تهران، سمت.
- انوشه، مزدک. (۱۴۰۰). *صرف در نحو: از کمینه‌گرایی تا صرف توزیعی*، چاپ دوم، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
- دبیرمقدم، محمد. (۱۳۹۶). *زبان‌شناسی نظری: پیدایش و تکوین دستور زایشی*، تهران، سمت.
- راسخ‌مهند، محمد. (۱۳۸۴). «بررسی انواع تأکید در زبان فارسی»، *زبان و زبان‌شناسی*، دوره ۱، شماره ۱، صص ۵-۱۹.
- سبزواری، مهدی. (۱۳۹۸). «بررسی و تحلیل نشاننداری جملات فارسی نوین معیار»، *جستارهای زبانی*، ۱۰د، ش ۲، صص ۹۹-۱۲۲.
- طاهری، محسن و همکاران. (۱۴۰۰). «بررسی مبتداسازی ضمیرگذار ساخت ملکی و مفعول متممی زبان فارسی بر پایه دستور گفتمان‌نقشی»، *نشریه زبان فارسی و گویش‌های ایرانی*، سال ۶، دوره ۲، صص ۱۳۱-۱۶۰.
- غلامی، محبوبه. (۱۳۸۹). «نشان‌داری رده‌شناختی در زبان فارسی»، *دستور*، ش ۶، صص ۲۰۸-۲۳۶.
- گلفام، ارسلان و همکاران. (۱۳۸۹). «بررسی تحولات معنایی و ساخت اطلاع ساخت‌های نشاننداری در فرایند ترجمه از انگلیسی به فارسی»، *پژوهش‌های زبان و ادبیات تطبیقی*، دوره ۱، شماره ۱، صص ۸۵-۱۱۳.
- لباف‌خوش، زهرا و علی درزی. (۱۳۹۳). «نگاهی به جایگاه نحوی «باید» و «شاید»»، *پژوهش‌های زبانی*، سال ۵، شماره ۲، صص ۹۷-۱۱۲.
- محمدی، فرهاد. (۱۳۹۷). «ساخت تأکیدی-بلاغی مفهوم شمول در زبان فارسی»، *جستارهای نوین ادبی*، سال ۵۱، شماره ۴، صص ۱۱۷-۱۳۷.

میرزائی، آزاده. (۱۴۰۰). «نقی در زبان فارسی»، *زبان فارسی و گویش‌های ایرانی*، سال ۶، شماره ۱. صص ۲۴۷-۲۲۳.

وحیدیان کامیار، تقی. (۱۳۸۷). *دستور زبان فارسی (۱)*، چاپ یازدهم. تهران، سمت.

Lambrecht, K. (1994). *Information Structure and Sentence form*. Cambridge: Cambridge University Press.

Anoushe, M. (2022). *Morphology in syntax: from minimalist program to distributed morphology*. Second edition. Tehran: Tehran university press. [In Persian].

Dabir-Moghaddam, M. (2017). *Theoretical Linguistics: Emergence and Development of Generative Grammar*. 9th edition. Tehran: samt. [In Persian].

Darzi, A & Labbafan Khosh, Z. (2014). "On the Syntactic Analysis of Persian Modals: Šâyad 'Perhaps' and Bâyard 'Must'". *Journal of Language Research*. 5 (2): 97-112. [In Persian].

Gholami, M. (2010). "Cognitive Markedness in Persian language". *Grammar*. Volume 6: 208-236. [In Persian].

Golfam, A. & et al. (2010). "Investigating the semantic changes and construction of knowledge of symbolic constructions in the process of translation from English to Farsi". *Comparative language and literature studies*. 1 (1): 85-113. [In Persian].

Lambrecht, K. (1994). *Information Structure and Sentence form*. Cambridge: Cambridge University Press.

Mirzaei, A. (2021). "Negation in Persian Language". *Persian Language and Iranian Dialects*. 6 (1): 223-247. [In Persian].

Mohammadi, F. (2018). "Accentuated-Rhetoric Structure of the "Inclusivity" in Persian". *New Literary Studies*. 51 (4): 117-137. [In Persian].

O'Grady, W. & et al. (2001). *Contemporary Linguistics: An Introduction*, Vol 1. Translated by Ali darzi. Tehran: samt. [In Persian].

Rasekh Mahand, M. (2005). "Different Kinds of Focus in Persian". *Language ang Linguistics*. 1 (1): 5-19. [In Persian].

Sabzevari, M. (2019). "Analyzing Markedness in Modern Standard Persian". *Language Related Research*. 10 (2): 99-122. [In Persian].

Smith, N. & Wilson, D. (1988). *Modern linguistics: The results of Chomsky's revolution*. Translated by abolghâsem sohayli & et al, Tehran: agag publishing. [In Persian].

Taheri, M. & et al. (2022). "Investigating Pro.Making Topicalization of Possession Construction And Complementary Object in Persian Language Based on Functional Discourse Grammar". *Persian Language and Iranian Dialects*. 6 (12): 131-160. [In Persian].

Vahidian Kamyar, Taghi. (2008). *Persian Grammar (1)*. 11th edition. Tehran: samt. [In Persian].

